

بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه فرهنگی بر ارتباطات بین فردی با تأکید بر مدارای اجتماعی

علی اصغر فیروزجائیان^۱، محمود شارع‌پور^۲، نازنین فرزام^۳

چکیده

امروزه حضور افراد و گروه‌های مختلف با اندیشه‌ها و رفتارهای متفاوت در کنار هم و لزوم احترام به حقوق یکدیگر، داشتن زندگی مسالمت‌آمیز و دوری از رفتارهای شتاب‌زده توأم با خشونت از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است. لازم است تا با انجام تحقیقات علمی زمینه همزیستی افراد متفاوت فراهم شود. در این مقاله با استفاده از نظریه منش و میدان بوردیو به دنبال بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر ارتباطات بین فردی با تأکید بر مدارای اجتماعی و به‌طور خاص مدارای رفتاری می‌باشد. برای بررسی مدارای اجتماعی (رفتاری) از تقسیم‌بندی کینگ استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه جوانان ۱۸-۳۵ سال شهر ساری (۱۷۶۹۹۶ نفر) بوده که ۴۰۰ نفر از آنها به‌عنوان حجم نمونه تحقیق انتخاب شده‌اند. همچنین داده‌های مورد نیاز تحقیق از طریق ابزار پرسش‌نامه به روش میدانی گردآوری شده است. تحلیل داده نیز به وسیله نرم‌افزارهای اسپس اس اس^۴ و آموس^۵ انجام گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد که بین سرمایه فرهنگی و ابعاد آن با مدارای اجتماعی (رفتاری) رابطه و تأثیر معناداری وجود دارد. نتایج آزمون مدل ساختاری نشان می‌دهد که سرمایه فرهنگی تأثیر مستقیم (Beta: ۰/۵۶) را بر مدارای اجتماعی (رفتاری) فرد دارد. همچنین سازه سرمایه فرهنگی توانسته ۳۱ درصد از تغییرات سازه مدارای اجتماعی را تبیین کند.

واژه‌های کلیدی

مدارای اجتماعی، ارتباطات بین فردی، منش و میدان، سرمایه فرهنگی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۳/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۷/۱۸

a.firozjayan@umz.ac.ir

sharepour@yahoo.com

farzam.nazanin@yahoo.com

4.SPSS

5. Amos

۱. استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه مازندران (نویسنده مسئول)

۲. استاد گروه علوم اجتماعی، دانشگاه مازندران

۳. کارشناسی ارشد مطالعات جوانان، دانشگاه مازندران

مقدمه

با گذر بشر از دوران سنتی و خصوصی شدن بخش‌های مختلف زندگی، کار و عرصه اجتماع، ظرفیت پذیرش انسان‌هایی با روحیه و نظرات متفاوت از هم، دشوار شده است. در دوران گذشته پیوندهای درون گروهی بسیاری قوی بین افراد یک کیش و قبیله برقرار بود و همه افراد از بزرگ طایفه یا ریش سفید به‌عنوان دانایی که توان حل مشکلات را دارد تبعیت می‌کردند. این در حالی است که با ورود به دنیای مدرن، افراد منبع رسیدن به آگاهی و اطلاعات نوین را از طریق امکانات در دسترس خود جست‌وجو کردند و هریک اندیشه خود را سازنده زندگی و آینده‌شان یافتند. با وجود تسهیلاتی که جهان مدرن در اختیار بشر قرار داد از جمله ارتباطات بی‌حد و حصر انسان‌ها و تبادل فزاینده اطلاعات بین آنها، شاهد عدم رعایت حقوق اجتماعی افراد در برابر هم هستیم. در حالی که انسان‌های اندیشه‌ورز در طول تاریخ به دنبال همزیستی سالم و به دور از جنگ و نزاع بوده‌اند، یکی از دلایل عدم رعایت حقوق هم، ریشه‌دار بودن افکار جزم‌گرایانه بین افراد یک جامعه است. داشتن روحیه‌ای مداراجو این امکان را به تک‌تک افراد می‌دهد که با وجود دیدگاه‌های متفاوت بتوانند در کنار یکدیگر سازگاری داشته باشند.

مدارا^۱ یک هدف نیست، بلکه وسیله‌ای برای بهبود حداقل کیفیت روابط اجتماعی، همچنین اجتناب از خشونت و اجبار است. وجود مدارا در هر فرد او را تبدیل به انسانی مثبت می‌کند که توانایی استفاده از فرصت‌های اجتماعی را به‌منظور ارتقاء خود و نیز پیشبرد فرهنگ صلح، خواهد داشت (یونسکو^۲، ۱۹۹۵). مدارا، آزاد گذاشتن دیگران برای داشتن ویژگی‌های شخصی یا نگهداری عقاید و اعمالی را توصیف می‌کند که دیگران آن‌را به‌منزله عملی اشتباه یا تنفرانگیز در نظر می‌گیرند (دنيس یتیس^۳، ۲۰۰۷:۳). جوانان به‌عنوان قشری که آماده حضور در جایگاه‌های اجتماعی مختلف، به‌منظور تشکیل تحول مطلوب هستند به یک میزان از روحیه مداراجو بهره‌مند نیستند و شاید یکی از دلایل بروز انحرافات و هنجارشکنی‌ها و حتی کم‌اهمیت‌نشان دادن ارزش‌های حاکم در جامعه از سوی جوانان، کمبود یا فقدان عوامل تأثیرگذار بر مدارا باشد. سرمایه در تمام ابعاد به‌خصوص سرمایه فرهنگی^۴ را می‌توان از عوامل مؤثر بر میزان مدارا در یک جامعه در نظر گرفت.

1. Tolerance / Toleration
2. UNESCO
3. Dennis Yeates
4. Cultural Capital

بالندگی و ارتقاء جامعه مرهون جوانانی است که با آموزه اخلاقی تساهل‌گرا و مداراجو، تلاش می‌کنند تا گره‌ای از مشکلات بگشایند. داشتن سرمایه در تمامی ابعاد به‌خصوص سرمایه فرهنگی را می‌توان راهی برای تقویت مدارای جوانان و ارتباطات سالم، کاهش نزاع و درگیری، برقراری آرامش، صلح و امنیت در جامعه در نظر گرفت. برای مثال در تحقیقات نسی داینین^۱ (۲۰۰۱)، سیگلر و ژوسلین^۲ (۲۰۰۲)، نجف‌آبادی (۱۳۸۷)، عسگری و شارع‌پور (۱۳۸۸)، آقابخشی و همکاران (۱۳۸۸)، مقتدایی (۱۳۸۹)، ادیبی و سده (۱۳۹۱) و شریفی (۱۳۹۲) به طرق مختلف اشاره شد که تحصیلات، محصولات فرهنگی و به‌طور کلی سرمایه فرهنگی رابطه مستقیم، مثبت و معنی‌داری با مدارای اجتماعی دارند. به‌طور کلی این تحقیقات نشان داد افرادی که دارای سرمایه فرهنگی بیشتری هستند، برای مثال تمایل آنها به استفاده و حمایت از محصولات فرهنگی جامعه خود بیشتر است یا گرایش به تحصیلات، مطالعه و کسب دانش دارند انتظار می‌رود روحیه سازش‌پذیری بیشتری از خود در روابط اجتماعی با دیگران نشان دهند. مدارای اجتماعی و به‌طور خاص مدارای رفتاری به‌منظور طرز تفکر، عمل و رفتاری که می‌تواند از هر فرد با میزان متفاوتی سر بزند، می‌توان به‌مثابه منش و عادت‌واره در افراد در نظر گرفت که بخشی از آن به مجموعه انگیزه‌های روانی فرد و بخش دیگر به جامعه‌پذیری فرد و قرار گرفتن در شرایط و موقعیت‌های معین در او شکل می‌گیرد و درونی می‌شود. بورديو عادت‌واره را برای تأکید بر نقش فعال کنشگر اجتماعی در ساخت واقعیت اجتماعی به کار برده است در این میان می‌توان عوامل تقویت‌کننده یا تضعیف‌کننده‌ای را برای روحیه یا رفتار مداراجویی در نظر گرفت که متناسب با شرایط و موقعیت‌های خاص هر فرد ظهور می‌کند. در نظریه بورديو میدان فضای بازی کنشگرانی است که با پذیرش قواعد بازی تحت تأثیر نیروی آن عمل می‌کنند (بورديو، ۱۹۰۲:۲۰۰۲). بورديو کنش اجتماعی را با توجه به موقعیت منش در میدان تبیین می‌کند. میدان‌ها (موقعیت‌ها) و منش (خلق‌وخواها) در پیوندی تنگاتنگ، عاملان را سازگار می‌سازند (بورديو، ۱۹۸۹). به عقیده او اگر عادت‌واره، منش و شناخت ما است، میدان عرصه‌ای است که ما در آن به دنبال حفظ و بهبود موقعیت اجتماعی خود هستیم و سرمایه حکم پولی را دارد که به‌وسیله آن شناخت اجتماعی را خریداری می‌کنیم (بورديو، ۱۹۸۹). به عقیده بورديو در هر میدانی، میان

1. Necci Dineen

2. Cigler & Jaslyn

بازیگران یا گروه‌های اجتماعی، چهار نوع سرمایه رد و بدل می‌شود که یکی از تأثیرگذارترین آن سرمایه فرهنگی می‌باشد. سرمایه فرهنگی در فرد که با سبک‌ها، روش‌ها و سلاطی فرهنگی آغاز می‌شود به صورت مصرف کالاهای فرهنگی در فرد بروز می‌کند و در نهایت در فرایند جامعه‌پذیری رسمی به صورت نهادین بروز می‌یابد. همان‌گونه که آمد تحقیقات نشان داد که رفتارهای مداراجویانه فرد در افراد با تحصیلات بالا و کسانی که بیشترین مصرف کالاهای فرهنگی را دارا می‌باشند، بیشتر می‌باشد. به نوعی می‌توان گفت تحمل‌پذیری افراد با سرمایه فرهنگی بالا بیشتر از انواع سرمایه دیگر می‌باشد. چراکه این نوع سرمایه با تغییر نگرش فرد و در نهایت رفتار او به سمت اجتماع سروکار دارد.

تحقیقاتی که در زمینه مدارا انجام شده، اکثراً به نوع مدارای سیاسی، مدارای دینی، قومی و اجتماعی پرداخته‌اند. با توجه به پژوهش‌های محدود در رابطه با مدارا به خصوص مدارای رفتاری و همچنین ارتباط آن با سرمایه فرهنگی به منظور یکی از عوامل تأثیرگذار در ایجاد مدارا، تحقیق پیش‌رو به بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر روابط بین فردی با تأکید بر مدارای اجتماعی بین جوانان می‌پردازد. از این منظر مدارای رفتاری به منزلی مصداقی از ارتباطات سالم در جامعه در نظر گرفته می‌شود.

ادبیات تحقیق

مدارا

واژه مدارا در زبان‌های اروپایی، از ریشه لاتین «تولو»^۱ به معنای تحمل کردن، اجازه دادن و ابقا کردن است. این واژه با مصدر «تولو»^۲ به معنای حمل کردن یا بردن و اجازه دادن است (ژاندرن، ۱۳۷۸: ۱۷). در فرهنگ هریتیج امریکا، مدارا به معنای احترام به هویت، عقاید و رفتار دیگران و شناسایی حقوق رسمی افراد و گروه‌ها برای داشتن عقاید مخالف تعریف شده است. همچنین در «بیانیه اصول مدارا» که در نشست ۲۸ کنفرانس عمومی یونسکو در ۱۶ نوامبر ۱۹۹۵ مورد تصویب دولت‌ها قرار گرفت، مدارا چنین تعریف شده است: احترام گذاشتن، پذیرش و ارج نهادن به فرهنگ‌های متنوع پیرامونمان، اشکال مختلف آزادی بیان و شیوه‌های متنوع انسان بودن (آگیوس و آمبروسویکز، ۲۰۰۳: ۱۲). مدارا در نظم و نثر فارسی شایع است که به معنای «رعایت کردن، صلح و آشتی نمودن، ملایمت، آرامی، آهستگی، نرمی نمودن، شفقت، تحمل کردن، تسامح، بردباری، سازگاری نشان دادن» آمده است (دهخدا، ۱۳۷۳). تحمل و مدارا به معنی توجه به دیگران و یادگیری

1. Tol -Ero
2. Tollo

از آنها، ارزشمند شمردن تفاوت‌ها، پل زدن بر شکاف‌های فرهنگی، نپذیرفتن اندیشه‌های قالبی غیرمنصفانه، کشف زمینه‌های مشترک و تشکیل متحدان جدید است (لاینس، ۲۰۰۶: ۲). ارج نهادن به تنوع و توانایی زندگی، اجازه دادن به دیگران برای زندگی است، توانایی اعمال نگرشی عینی و منصفانه بر عقاید، اعمال، مذهب، ملیت و همه موارد متفاوت از دیدگاه فرد است (پترسون، ۲۰۰۳).

وگت^۱، مدارا را خویشتن‌داری در برابر چیزی که دوست نداریم یا چیزی که درباره آن احساس تهدید می‌کنیم، می‌داند. او معتقد است که ما معمولاً برای حفظ یک گروه اجتماعی یا سیاسی، ترویج هماهنگی در گروه این راه را انتخاب می‌کنیم (ولهارد^۲، ۲۰۰۸: ۱۴۵). هازاما^۳ (۲۰۱۰) مدارا را به‌عنوان تمایل به کنار گذاشتن یا چشم‌پوشی از ایده‌ها و گروه‌های مخالف تعریف می‌کند. مدارا چیزی فراتر از پاسخ‌های منفی سرکوب‌کننده و تمرینات خویشتنداری است. به نظر می‌رسد تحمل توأم با احساس مطلوبیت و رضایت است. چراکه به افراد اجازه می‌دهد به روش‌هایی که دیگران با آن مخالفند، بیان‌دیشند و عمل کنند (دیچکر و کومن، ۲۰۰۷).

در بررسی ریشه لغت مدارا^۴ در فرهنگ اروپایی و در لغت‌نامه دهخدا به تشابه معنایی می‌رسیم. در هر دو مدارا به معنای بردباری، به نرمی رفتار کردن و سازگاری داشتن آمده است. باید توجه داشت که مدارا در علوم گوناگون نظیر (مدارا در ادبیات، فلسفه و سیاست و...) تعابیری مستقلی دارد. هریک از صاحب‌نظران برای مدارا ویژگی‌هایی در نظر گرفتند و به تعریف این مفهوم پرداختند. به‌طور کلی می‌توان گفت که مدارا عملی است که به فرد اجازه می‌دهد با وجود عدم توافق و نبود علاقه درباره دیدگاهی، بدون ایجاد تنش و مخدوش کردن فضای گفت‌وگو رفتار کند. در این حالت افراد آزادند که یک سری ویژگی‌ها، خصایص و سبکی برای افکار و رفتار خود داشته باشند حتی اگر این ویژگی‌ها مغایر با عقاید دیگران باشد.

ابعاد مدارا

مفهوم مدارا توسط اندیشمندان مختلفی چون (وگت^۵، ورنرگلداشمیت^۶، چیکرینگ^۷ و ریسر^۸،

1. Vogt
2. Vollhardt
3. Hazama
4. Tolerance / Toleration
5. Vogt
6. Goldschmidt
7. Chickering
8. Reisser

لرد اسکارمن^۱ و حاتم قادری) به ابعاد مختلفی تقسیم شده است، یکی از این تقسیم‌بندی‌ها مربوط به پرستون کینگ می‌باشد که در ادامه به توضیح آن می‌پردازیم.

پرستون کینگ^۲ (۱۹۷۶) در اثر مشهور خود به نام «مدارا»، مدارای اجتماعی را شامل سه نوع مدارای هویتی، سیاسی و رفتاری می‌داند. این تقسیم‌بندی به این ترتیب است:

الف) مدارای هویتی، یعنی اعمال مدارا درباره ویژگی‌هایی که اختیاری نیستند که خود شامل مدارا در قبال هویت‌های متفاوت از جمله ادیان مختلف، ملیت‌های گوناگون و قومیت‌های متمایز می‌شود؛

ب) مدارای سیاسی، به معنی توجه به گروه‌هایی که عقاید مخالف دارند و در نظر گرفتن حق اعتراض؛

ج) مدارای رفتاری، به معنای عدم سخت‌گیری درباره برخی از الگوهای رفتاری است که از نظر فرد نادرست هستند و شامل سه نوع است: مدارا در الگوهای روابط جنسیتی، مدارا درباره پوشش و مدارا در مقابل مجرمان.

پیشینه پژوهش

مدارا در غرب تا انقلاب فرانسه، فقط به مخاطبان متدین مربوط می‌شد. جان لاک نخستین کسی است که در این زمینه کتابی نگاشت و تفرانس را در ساحت دین برای ایجاد همزیستی و زندگی مسالمت‌آمیز بین پروتستان‌ها و کاتولیک‌ها به کار برد. بعد از انقلاب فرانسه است که وارد حوزه‌های سیاسی و اجتماعی شده و در اصول انقلاب فرانسه (آزادی، برابری و برادری) تجلی می‌یابد و تسامح خود را به منزله همتای برادری، برای کنترل خشونت‌های قومی و فرقه‌ای و سیاسی مطرح می‌کند. مطالعاتی در زمینه مدارای سیاسی در سال‌های ۱۹۵۵ و ۱۹۶۰ انجام شد. همچنین در سال‌های بعد مدارا در زمینه‌ها و ابعاد مختلف بررسی شد. در ادامه مشخصات مطالعات پیشین در جدول شماره ۱ آمده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

1.Scarman
 2.Preston king

جدول ۱. مشخصات تحقیقات مختلف در حوزه مدارای اجتماعی

نام محقق	عنوان	روش تحقیق	حجم نمونه	شیوه نمونه‌گیری	ابزار جمع‌آوری اطلاعات	عوامل مؤثر بر مدارای اجتماعی
بهمن پور (۱۳۷۸)	نشانگان فرهنگی و بردباری اجتماعی	پیمایش	۳۰۰ نفر شهروندان تهرانی	خوشه‌ای	پرسشنامه	رابطه همبستگی بین بردباری اجتماعی با اقتدارگرایی و جزم‌اندیشی رابطه منفی و گرایش به بردباری با تحصیلات و تحرک فیزیکی خارجی رابطه همبستگی مثبت است.
غرانی و همکاران (۱۳۸۴)	راهبردهای مدارای نوجوانان تهرانی در وضعیت‌های مختلف هویتی	پیمایش	۴۶۷ نوجوان تهرانی (۳۲۵ دختر، ۲۲۲ پسر)	خوشه‌ای	پرسشنامه	تفاوت معنی‌داری بین بعضی از سازوکارهای مدارا مورد استفاده نوجوانان در وضعیت‌های مختلف هویتی وجود دارد. بر این اساس می‌توان سازوکارهای مدارای مورد استفاده نوجوانان در هر یک از وضعیت‌های هویتی را تعیین کرد و می‌توان با برنامه‌ریزی آموزش مهارت‌های مدارا با تأکید بر مهارت‌های اختصاصی مورد استفاده در هریک از وضعیت‌های هویتی به نوجوانان برای رسیدن به وضعیت اکتساب و در نهایت حل بحران هویت کمک کرد.
علیزاده (۱۳۸۷)	مطالعه مدارای اجتماعی و رابطه آن با سرمایه فرهنگی	پیمایش	۳۳۵ نفر، افراد ۱۵-۵۰ ساله	خوشه‌ای	پرسشنامه	میزان مدارای مردان بیشتر از زنان است. ولی بین وضعیت تأهل، قومیت، سن و مذهب افراد با میزان مدارای اجتماعی آنها هیچ رابطه معناداری دیده نمی‌شود. تأثیر سرمایه فرهنگی بر مدارای اجتماعی و ابعاد آن تأیید شد.
نادعلی نجف آبادی (۱۳۸۷)	بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی و بردباری اجتماعی	پیمایشی	ساکنان ۵۰-۳۰ ساله شهر نجف آباد ۳۸۴ نفر	خوشه‌ای	پرسشنامه	بیشترین میزان سرمایه فرهنگی پاسخ‌گویان در حد متوسط با ۳۲/۵ می‌باشد. بیشترین میزان بردباری اجتماعی در حد کم با ۳۸/۹ درصد است که نشان می‌دهد اکثر پاسخ‌گویان از بردباری در حد کم و متوسط برخوردارند. نتایج تحقیق بیانگر رابطه بین سرمایه فرهنگی و مداراست.
مقتدایی (۱۳۸۹)	مدارای اجتماعی و عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر	پیمایشی	نمونه ۳۷۸ نفری از شهروندان اهواز	نمونه‌گیری طبقه‌ای	پرسشنامه	چون آنومی، جزم‌اندیشی رابطه معکوس و معنی‌داری با مدارا اجتماعی در شهر اهواز دارد. اعتماد اجتماعی، احساس امنیت، فردگرایی و تحصیلات رابطه مثبت و معنی‌داری با مدارا دارد.

ادامه جدول ۱. مشخصات تحقیقات مختلف در حوزه مدارای اجتماعی

نام محقق	عنوان	روش تحقیق	حجم نمونه	شیوه نمونه گیری	ابزار جمع آوری اطلاعات	عوامل مؤثر بر مدارای اجتماعی
جهانگیری، افراسیابی (۱۳۹۰)	مطالعه خانواده‌های شهر شیراز در زمینه عوامل و پیامدهای مدارا	پیمایش	۷۰۱ خانواده	روش تصادفی	پرسشنامه	روابط اجتماعی خانواده با سایر خانواده‌ها و میزان برخورداری از امکانات زندگی، بیشترین نقش را در تبیین مدارا دارد. همچنین عوامل دیگری مانند: تحصیلات والدین، درآمد خانواده، روابط اجتماعی و فعالیت‌های مدنی خانواده (عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های اجتماعی) و میزان استفاده از رسانه‌های جمعی در میزان مدارا جو بودن اعضای خانواده تأثیرگذار است.
ادیبی سده و همکاران (۱۳۹۱)	مدارای اجتماعی و ابعاد آن	مطالعه ای مقطعی با روش پیمایش	۳۸۵ نفر ساکنان اصفهان	روش نمونه‌گیری مضاعف	پرسشنامه محقق ساخته	رابطه معنی‌دار بین متغیرهای مستقلی همچون سن، وضعیت تاهل، درآمد، جامعه‌پذیری قومی، قوم‌مداری و سرمایه‌فرهنگی با متغیر وابسته مدارای اجتماعی است ارتباط معنی‌دار و منفی بین دو متغیر قوم‌مداری یا جامعه‌پذیری قومی با مدارای اجتماعی نشان می‌دهد.
هالپن (۲۰۰۳)	تأثیرات تحصیلات عالی بر مدارا	نظرسنجی	دانشجویان دانشگاه ایلتی هندرسن	تصادفی	پرسشنامه	معنای مدارا از دانشجویان سال اول به دانشجویان سال دوم و سوم افزایش یافته اما مدارا برای دانشجویان سال آخر کاهش یافته است. ارتباط کلی بین متغیر مدارا و سال آموزشی مثبت اما معنی‌دار نبود. این فرضیه در رابطه با اینکه مدارا با افزایش سال تحصیلی بالا می‌رود در این مطالعه تأیید نشده است.
موناوار اسماعیل، ۲۰۱۲	عقیده اساس تحمل اجتماعی:	توصیفی	دانش آموزان، معلمان، مدیران آموزش و پرورش مالزی	تصادفی	نظرسنجی	نتایج این تحقیق نشان داد که دانش عقیده بر معنویت و اخلاقیات دانش‌آموزان تأثیر دارد. عقیده اسلامی می‌تواند موجب بهبود استانداردهای اخلاقی شود. در نهایت نتایج بیانگر تأثیر زیادی است که عقیده بر فعالیت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دارد.
ثریا سینتنگ و همکاران، ۲۰۱۳	فرهنگ مدارا در خانواده‌های تازه مسلمان شده در مالزی	به روش کیفی	افراد تازه مسلمان شده «صباح» در مالزی	-	مصاحبه	زندگی در محیطی که چند دینی امری عادی تلقی شده، همچنین توسعه مذهبی و مدارای فرهنگی بین خانواده‌های آن منطقه وجود دارد، باعث رشد بهتر درک متقابل احترام و مدارا درباره مسلمان جدید می‌شود و در نهایت منجر به پاسخ حمایتی از جانب خانواده‌های که به تازگی سبک زندگی جدید را به‌عنوان مسلمان پذیرفته است.

با توجه به اطلاعات گزارش شده در جدول شماره ۱، برخی از تحقیقات خارجی فاقد چارچوب نظری مشخص بوده و تنها به طرح برخی مباحث مفهومی کفایت کردند یا دغدغه آنها شناخت وضعیت موجود در یک جامعه آماری خاص بوده است یا نهایتاً عوامل مؤثر یا تقویت‌کننده مدارا پرداخته‌اند. در این تحقیقات به تحصیلات فرد و تحصیلات والدین، سبک زندگی خانواده و میزان برخورداری از امکانات زندگی به‌منظور عوامل فرهنگی مؤثر و میزان فعالیت‌های مدنی، درآمد، فعالیت‌های اجتماعی و عضویت در گروه‌ها به‌عنوان عوامل اجتماعی مؤثر بر مدارای اجتماعی شناخته شدند. در برخی از این تحقیقات مباحث نظری و علمی در اولویت قرار نگرفت. به لحاظ روشی، بیشتر تحقیقات انجام شده به‌خصوص تحقیقات خارجی به‌صورت نظرسنجی و تحلیل داده‌های ثانویه انجام شده است. تحقیقاتی داخلی نیز بیشتر از نوع پیمایشی و مصاحبه بوده است. جامعه مورد بررسی تحقیقات بیشتر ساکنان شهر یا دانشجویان بودند. در این تحقیق، با استفاده از «نوع‌شناسی پرستون کینگ» به سنجش مدارای اجتماعی و به‌طور خاص به مدارای رفتاری می‌پردازیم. همچنین درصد بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر میزان مدارای رفتاری جوانان هستیم.

چارچوب نظری

در این تحقیق، برای تحلیل مدارای اجتماعی از نظریه تلفیقی پیر بوردیو استفاده شده است. رویکرد بوردیو، رویکردی تلفیقی است که در تلاش است از تقابل‌های سنتی بگذرد و واقعیت را به‌گونه‌ای دیگر ببیند. در این راستا او به مفاهیم نو بنیادی نیاز دارد که بازتاب این نیاز در طرح مفاهیمی همچون منش^۱ و میدان^۲ پدیدار می‌شود. این دو مفهوم لازم و ملزوم یکدیگر هستند. چنانچه تعریف یکی مستلزم تعریف دیگری است و با هم یک دستگاه نظری را تشکیل می‌دهند. این دو استقلال وجودی ندارند بلکه ناظر بر یک واقعیت هستند. به عبارت دیگر بازتاب دو بعد از یک واقعیت اجتماعی به حساب می‌آیند. در واقع نظریه عمل بوردیو در پرتو دیالکتیک دو مفهوم منش و میدان بنا شده است، چراکه عمل تابع ویژگی‌های کنشگر در تعامل با نیروی یک میدان خاص می‌باشد (پارکر، ۲۰۰۰: ۴۴). نظر بوردیو در رابطه با منش مرهون تجربیات انسان‌شناختی وی در الجزایر است. با وجود این تجربه بود که بوردیو از فهم ساختاری و هنجاری کنش به فهم

1. Nature
2. Field

بیشتر عملی آن دست یافت. این فهم مستلزم مفهوم طبع می‌باشد (پیتنو، ۱۹۹۶:۱۰۳).
 طبع^۱ یا خلق و خو با جامعه‌پذیری در یک گروه در ارتباط است و به معنای نحوه تولید طبایع از طریق ساختارهای اجتماعی و سپس بازتولید این ساختارها در قالب کنش‌های ساختماندهنده می‌باشد. منش را می‌توان نظامی از طبایع تعریف کرد. مجموعه‌ای از خلق و خوها در شخصیت افراد که در جهت‌دهی به نحوه مواجهه آنها با موقعیت‌های مختلف نقش مهمی دارند (بورديو، ۱۹۹۶:۸۵). نکته مهم در منش خصلت اکتسابی بودن آن می‌باشد. منش را نمی‌توان صرف انگیزه‌های روانی اشخاص تعریف کرد، بلکه باید توجه داشت که می‌تواند محصول جامعه‌پذیری بلندمدت در شرایط اجتماعی خاص و موقعیت معین باشد (ریتزر، ۱۳۷۷:۷۲۱). مفهوم میدان قائم به اصولی است که بر آن حاکمیت دارند و قلمرو آن را مشخص می‌کنند. همه کنشگران در این قلمرو به تبع باید این قواعد را رعایت کنند. مکانیسم این تبعیت در جامعه‌پذیری کنشگران و درونی شدن قواعد در منش‌های آنها نهفته است.

بورديو به مدد مفهوم منش و ارتباط با مفهوم میدان سعی دارد اصول رفتار انسانی را آشکار سازد. نکته مهم دیگر موقعیت کنشگران می‌باشد. در واقع موقعیت حلقه واسطه میان منش و میدان می‌باشد و با توسل به آن این مفاهیم شکل می‌گیرند. موقعیت کنشگران وابسته به سرمایه^۲ آنهاست. بنا بر مقدار و نوع سرمایه‌ای که دارند جایگاه‌شان در فضای میدان مشخص می‌شود. این گونه است که میدان نیز تکثر می‌یابد و میدان‌های اجتماعی مختلف از جمله میدان طبقات اجتماعی، میدان قدرت، میدان روشن‌فکری و میدان تولید فرهنگی شکل می‌گیرند (بورديو، ۱۳۸۰). از نظر بورديو در جوامع مدرن انواع سرمایه با هم در ارتباط هستند، همچنین سرمایه تبدیل‌پذیر است. چنانچه سرمایه فرهنگی نوعاً به سرمایه اقتصادی بر می‌گردد. به هر روی، انواع سرمایه همانند سرمایه اقتصادی به تفاوت‌گذاری اجتماعی منجر می‌شود. موقعیت کنشگران در فضای اجتماعی قابلیت جابه‌جایی دارد، چراکه طبیعی بودن سرمایه به ثبات موقعیت می‌انجامد. اما تغییر موقعیت دال بر اکتسابی بودن سرمایه است (وب، ۲۰۰۲). بورديو از مشهورترین نظریه‌پردازان سرمایه فرهنگی است. به‌طور کلی معتقد است دارندگان سرمایه فرهنگی زیاد، خود را با مصرف فرهنگ و هنر متعالی، از بقیه متمایز می‌کنند. داشتن سرمایه

1. Disposition
 2. Capital

فرهنگی بیشتر به معنای داشتن توان‌شناختی بالا و گرایش به هنر متعالی، ناشی از شایستگی بیشتر دارندگان این سرمایه است (فاضلی، ۱۳۸۲: ۳۸). ابعاد سرمایه فرهنگی از نظر بوردیو به شرح زیر می‌باشد:

- سرمایه فرهنگی تجسم یافته^۱ (ذهنی): این سرمایه با شخصی که در آن تجسم می‌یابد، ارتباط نزدیک دارد. در واقع نوعی ثروت بیرونی است که به منظور بخش جدایی ناپذیری در فرد درآمده است. همان سرمایه که بوردیو آن را بعد سرمایه فرهنگی همراه با تولد می‌نامد. این نوع از سرمایه توانایی بالقوه‌ای دارد که به تدریج بخشی از فرد شده و در او تثبیت شده است.

- سرمایه فرهنگی عینیت یافته^۲: این بعد از سرمایه فرهنگی که بیشتر در کالاها و اشیاء مادی تجسم می‌یابد. از بدیهی‌ترین و آشکارترین نوع ابعاد سرمایه فرهنگی است که افراد جامعه می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. به طور خلاصه، به تمامی اشیاء و کالاهای فرهنگی، سرمایه فرهنگی عینی می‌گویند. خصلت اساسی این سرمایه تأثیر آموزشی است که بر دارندگان آن دارد.

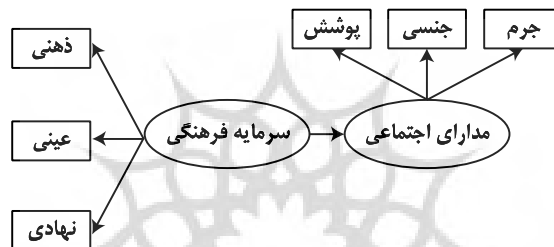
- سرمایه فرهنگی نهادینه شده^۳: لازمه این نوع سرمایه، وجود افراد باصلاحیت و مستعد، برای کسب انواع مدارک تحصیلی و دانشگاهی است؛ از طرف دیگر، وجود نهادهای رسمی است که این مدارک تحصیلی را صادر و به آن رسمیت بخشند. این نوع سرمایه این توانایی را دارد که سرمایه فرهنگی را از طریق کاربرد آن به طریق معقول و رسمی به نوعی به سرمایه اقتصادی تبدیل کند. این بعد از سرمایه فرهنگی، به کمک ضوابط اجتماعی و به دست آوردن عنوان‌هایی مانند: مدارک تحصیلی، تصدیق حرفه و کار برای افراد دارنده آن موقعیت کسب می‌کند (قاسمی و جویمی، ۱۳۹۳: ۱۱).

با توجه به دیدگاه بوردیو می‌توانیم مدارای اجتماعی (رفتاری) را به منزله شیوه تفکر و منش هر فرد در نظر گرفت که با قرار گرفتن در عرصه فرهنگی می‌شود، تفسیر کرد. مداراجو بودن افراد جامعه در وهله اول به تفسیرهای ذهنی آنها از مدارا برمی‌گردد. افراد در جامعه که عرصه بزرگی برای ایفای نقش و بروز خود می‌باشد با سرمایه فرهنگی در ارتباط هستند. میزان بهره‌مندی این نوع از سرمایه برای همگان مشابه و یکسان نیست. در نتیجه نمی‌توان انتظار داشت که همه افراد به یک میزان واجد اندیشه، تفکر و روحیه مداراجو باشند. بوردیو سرمایه فرهنگی یکی از عوامل تعیین‌کننده موقعیت طبقاتی عینی افراد جامعه می‌داند.

1. Embodied Cultural Capital
2. Objective Cultural Capital
3. Institutionalized Cultural Capital

به گفته بورديو گرايش‌هاى متفاوت ناشى از تجربيات گذشته هر عامل اجتماعى است. در نتيجه مى‌توان مداراجو بودن يا نبودن را تحت تاثير ريشه فرهنگى و تربيتى افراد در نظر گرفت كه مطابق با آن در مواجهه با موقعيت‌هاى مختلف عمل مى‌كنند يا عكس‌العمل نشان مى‌دهند. بخش مهمى از اين عكس‌العمل‌ها به موقعيت خاص افراد، جاىگاه اجتماعى آنها، ميزان دسترسى به امكانات اقتصادى و فرهنگى بر مى‌گردد كه بيانگر موقعيت طبقاتى است. ميزان تحصيلات والدين، تحصيلات جوانان، گرايش به خريد كتاب و مطالعه آن، گرايش به هنر و موسيقى از جمله سرمايه‌هاى فرهنگى جوانان جامعه محسوب مى‌شوند. در اين تحقيق با توجه به ديده‌گاه بورديو سعى در بررسى ارتباط و تاثير سرمايه فرهنگى بر مداراى رفتارى در سه بعد مدارا درباره مجرمان، مدارا در قبال الكوهای روابط جنسى و مدارا در مورد سبك پوشش داريم.

مدل نظرى

مدل ۱. مدل نظرى رابطه ميان سرمايه فرهنگى و مداراى اجتماعى

فرضيات

۱. سرمايه فرهنگى بر مداراى اجتماعى (رفتارى) و ابعاد آن تاثير مستقيم دارد؛
۲. بين سرمايه فرهنگى ذهنى با مداراى اجتماعى (رفتارى) و ابعاد آن رابطه معنادارى وجود دارد؛
۳. بين سرمايه فرهنگى عینى با مداراى اجتماعى (رفتارى) و ابعاد آن رابطه معنادارى وجود دارد؛
۴. بين سرمايه فرهنگى نهادى با مداراى اجتماعى (رفتارى) و ابعاد آن رابطه معنادارى وجود دارد.

تعريف مفاهيم

الف) تعريف متغير وابسته

در اين تحقيق براى بررسى مداراى اجتماعى از تقسيم‌بندى کينگ استفاده شده است. بر

اساس تعریف کینگ مدارا رفتاری، به معنای عدم سخت‌گیری درباره برخی از الگوهای رفتاری است که از نظر فرد نادرست هستند در این تحقیق برای این نوع از مدارا سه مؤلفه در نظر گرفته شده است که عبارتند از: مدارا درباره الگوهای روابط جنسی، مدارا درباره مجرمان و مدارا درباره سبک‌های پوشش و رفتار.

جدول ۲. انواع تعریف و شاخص‌های متغیر وابسته (مدارای رفتاری)

انواع مدارای رفتاری	تعریف	شاخص‌ها و سؤالات
مدارا درباره الگوهای روابط جنسی	به رسمیت شناختن حقوق و آزادی‌های جنسی افراد در فضای خصوصی دلالت دارد که از یک طرف بر الگوهای روابط جنسی بین زن و مرد یا دختر و پسر و از طرف دیگر بر الگوهای روابط جنسی بین دو زن یا دو مرد دلالت دارد.	باید از رابطه دوستی دخترها و پسرها جلوگیری کرد. تجربه جنسی زن قبل از ازدواج مشکلی ندارد. تجربه جنسی مرد قبل از ازدواج مشکلی ندارد. تجربه جنسی همسر قبل از ازدواج هیچ تأثیری در زندگی مشترک ما ندارد. به کسانی که گرایش جنسی متفاوت دارند نباید اجازه فعالیت اجتماعی داد.
مدارا مجرمان	مدارا در مقابل مجرمان ناظر بر به رسمیت شناختن حقوق و آزادی‌های افرادی است که مجرم یا منحرف تلقی شوند.	مجرمان انگل جامعه هستند که برای حفظ امنیت دیگران باید با قاطعیت و بدون ملاحظه با آنها برخورد کرد. نباید با مجرمان به شیوه غیرانسانی برخورد کرد. آدم می‌تواند با کسی که سابقه جرم داشته ازدواج کند. می‌پذیرم با مجرم در یک محله زندگی کنم. می‌توانم بپذیرم با آنها رفت و آمد خانوادگی داشته باشم. می‌توانم بپذیرم در کار و تجارت با آنها همکاری داشته باشم.
مدارا در مورد سبک پوشش و رفتار	به رسمیت شناختن حقوق و آزادی‌های افرادی دلالت دارد که از نظر پوشش و رفتار به گونه‌ای از نظر فرهنگ جامعه نامتعارف تلقی می‌شوند.	جوانان باید از پوشیدن لباس‌های زننده خودداری کنند. آدم باید هر نوع لباس را که دوست دارد، بپوشد حتی اگه دیگران راضی نباشند. از افرادی که به شیوه‌های غیرمرسوم رفتار می‌کنند دوری می‌کنم. در صورت پوشش نامناسب دوستانم به آنها تذکر می‌دهم.

ب) تعریف متغیرهای مستقل

۱. متغیرهای زمینه‌ای

در این تحقیق علاوه بر آزمون مدل تحقیق به بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و مدارای رفتاری هم پرداخته شد. این متغیرها عبارتند از: جنس، سن و وضعیت تأهل، درآمد، هزینه، سواد، سواد والدین.

۲. سرمایه فرهنگی

بوردیو اصلاح سرمایه فرهنگی را برای اشاره به اطلاعات یا دانش درباره باورها، سنت‌های فرهنگی و معیارهای رفتاری خاصی که موفقیت و کامیابی زندگی را ارتقا می‌دهند، به کار می‌برد.

سرمایه فرهنگی، یعنی قدرت شناخت و قابلیت استفاده از کالاهای فرهنگی در هر فرد و آنرا در برگیرنده تمایلات پایدار فرد است که در خلال اجتماعی شدن در فرد انباشته می‌شوند (فکوهی، ۱۳۸۲: ۳۰۰). در این تحقیق سرمایه فرهنگی را در سه سطح سرمایه فرهنگی ذهنی، سرمایه فرهنگی عینی و سرمایه فرهنگی نهادی می‌سنجیم:

الف) سرمایه فرهنگی ذهنی

از نظر بوردیو این نوع سرمایه بیشتر از طریق جامعه‌پذیری از والدین به فرزندان منتقل می‌شود. بوردیو این نوع سرمایه را به‌عنوان «تمایلات پایدار ذهن و جسم» تعریف می‌کند؛ که همراه با تولد در وجود فرد شکل می‌گیرد و نمی‌توان آنرا مانند یک هدیه به راحتی به دیگران انتقال داد، نظیر مهارت‌های زبانی، این نوع سرمایه در اندیشه بوردیو به سبک‌ها، روش‌ها و سلیق فرهنگی اشاره دارد. مجموعه توانایی‌ها و دانایی‌های ذهنی و مهارت‌های عملی و تجربی و رفتاری است که در شیوه باورها، ارزش‌ها و نگرش‌های خاص فرد تجلی پیدا می‌کند. برای سنجش این متغیر از یک شاخص شش گویه‌ای با مقیاس لیکرت بهره گرفته شده است.

ب) سرمایه فرهنگی عینی

سرمایه فرهنگی عینیت یافته: این نوع سرمایه نه در ذهن و جسم بلکه در کالاهای فرهنگی یافت می‌شود که گروه‌های اجتماعی آنرا مصرف می‌کنند نظیر: کتاب، نقاشی، عکس، فرهنگ لغت، نویسندگی و ... به عبارت دیگر مجموعه میراث‌های فرهنگی، آثار ادبی و شاهکارهای هنری و جز اینها را سرمایه عینی فرهنگی می‌نامند. نکته قابل توجه در مورد این نوع سرمایه این است که تنها کسانی که سرمایه فرهنگی تجسم یافته را در اختیار دارند می‌توانند سرمایه فرهنگی عینیت یافته را نیز بدست بیاورند. به عبارت دیگر، سرمایه فرهنگی نوع اول شرط لازم برای تصاحب سرمایه فرهنگی نوع دوم است. برای سنجش این متغیر از یک شاخص هفت گویه‌ای با مقیاس لیکرت بهره گرفته شده است.

ج) سرمایه فرهنگی نهادی

از نظر بوردیو این نوع از سرمایه فرهنگی بیشترین رابطه را با فرایندی که در نظام آموزش و پرورش رخ می‌دهد، دارد. نظیر داشتن مدرک تحصیلی از یک دانشگاه معتبر و گواهینامه معتبر، این نوع سرمایه می‌تواند موقعیت اجتماعی یا اقتصادی افراد و گروه‌ها را بالا ببرد. برای سنجش این متغیر از یک شاخص پنج گویه‌ای با مقیاس لیکرت استفاده شده است.

روش تحقیق

از لحاظ منطبق روش شناختی، این پژوهش از نوع تحقیقات پیمایشی^۱ می‌باشد. پیمایش روشی برای به دست آوردن اطلاعاتی درباره دیدگاه‌ها، باورها، نظرات، رفتارها یا مشخصات گروهی از اعضای یک جامعه آماری از راه انجام تحقیق است. جامعه آماری تحقیق پیش‌رو، کلیه افراد ۱۸ تا ۳۵ سال ساکن شهر ساری می‌باشد که طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۹۰)، حدود ۱۷۶۹۹۶ نفر می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول منطقی کوکران برابر با ۳۸۴ نفر بدست آمد که این مقدار برای کاهش خطا به ۴۰۰ نفر افزایش داده شده است. واحد مشاهده و سطح تحلیل در این تحقیق فرد می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع نمونه‌گیری احتمالی است. از میان انواع نمونه‌گیری احتمالی، در این پژوهش، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای در این پژوهش، پس از تعیین حجم نمونه، شهر را به چهار خوشه تقسیم کرده و در نهایت نمونه مورد مطالعه بر اساس میزان تقریبی جمعیت خوشه، محلات، کوچه، خانه و فرد انتخاب شدند. با توجه به ماهیت موضوع تحقیق و مفاهیم و متغیرهای آن، داده‌های موردنیاز تحقیق از طریق تکنیک پرسش‌نامه توأم با مصاحبه حضوری به روش میدانی جمع‌آوری شده است. بخش اول پرسش‌نامه شامل سؤالاتی است که به ویژگی‌های پاسخ‌گو مربوط می‌شود که شامل ۸ سؤال می‌باشد. همچنین، در بخش دوم سؤالاتی تدوین شده است که به بررسی متغیرهای مستقل و وابسته می‌پردازد که شامل ۳۳ سؤال می‌شود.

در این مقاله برای اطمینان از پایایی نتایج، روش آلفای کرونباخ^۲، استفاده می‌شود. ضریب آلفا کرونباخ برای سنجش میزان تک بعدی بودن نگرش‌ها، قضاوت‌ها، عقاید و سایر مقولاتی اندازه‌گیری آنها آسان نیست، به کار می‌رود. اساس ضریب آلفا کرونباخ نیز بر پایه طیف‌ها یا مقیاس‌هاست (منصورفر، ۱۳۸۵: ۴۸-۵۱). در این تحقیق با استفاده از اطلاعاتی که از ۴۰ نمونه جمع‌آوری شده پایایی پرسش‌نامه بررسی و به همین منظور برای هر کدام از شاخص‌ها که به صورت طیف طراحی شده بود ضریب آلفا مورد محاسبه قرار گرفت. در نتیجه این بررسی مشخص شد که آلفا برخی از شاخص‌ها مورد قبول بوده ولی در برخی از شاخص‌ها، همبستگی

1. Survey

2. Cronbach's Alpha

سؤالی با سؤالات دیگر پایین بوده که این موجب پایین آمدن ضریب کل آلفا می‌شد. از این رو آن سؤالات از شاخص حذف شده و در صورت لزوم سؤال دیگری جایگزین آنها شده است. در جدول زیر مقدار آلفا شاخص‌هایی که سؤالات آنها به صورت طیف بوده آمده است.

جدول ۳. ضریب آلفای شاخص‌های تحقیق

ضریب آلفا	تعداد گویه‌ها	شاخص
۰/۷۴	۶	سرمایه فرهنگی ذهنی
۰/۷۴	۷	سرمایه فرهنگی عینی
۰/۷۷	۵	سرمایه فرهنگی نهادی
۰/۸۷	۵	مدارای جنسی
۰/۶۶	۴	مدارا درباره پوشش
۰/۷۶	۶	مدارا درباره مجرمان

برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از نرم‌افزار اسپاس و آموس استفاده شده است و به طوری که برای توصیف داده‌ها از آماره‌های توصیفی (شاخص‌های تمایل به مرکز مانند میانگین و توزیع‌های فراوانی مطلق و تجمعی) و برای تحلیل استنباطی از آزمون تفاوت میانگین تی‌تست و آزمون همبستگی، استفاده شده است. به منظور آزمون مدل نظری از نرم‌افزار مدل‌سازی معادله ساختاری آموس استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

۱. توصیف اجمالی نمونه

اطلاعات این تحقیق از بین ۴۰۰ جوان ۱۸-۳۵ سال شهر ساری که ۲۰۰ زن و ۲۰۰ مرد بودند، جمع‌آوری شده است. بر این اساس ۲۱۰ نفر از پاسخ‌گویان مجرد ۵۲/۵ درصد و ۱۹۰ نفر متأهل ۴۷/۵ درصد می‌باشند. کمترین میزان سن پاسخ‌گویان ۱۸ و بیشترین میزان سن ۳۵ سال می‌باشد اشتراک سنی پاسخ‌گویان (نما) در سن ۲۷ از همه بیشتر بوده است. ۵۶/۲ درصد از پاسخ‌گویان درآمد خود را کمتر از یک میلیون تومان اعلام نمودند که بیشترین افراد نمونه بودند ۳۳/۵ درصد از افراد ۱ تا ۲ میلیون تومان، ۳/۲ درصد بیشتر از ۴ میلیون درآمد دارند که کمترین تعداد پاسخ‌گویان را به خود اختصاص داده است. حداقل میزان درآمد افراد صفر بدون درآمد و حداکثر میزان درآمد ۹۰۰۰۰۰۰۰ میلیون می‌باشد. بیشتر پاسخ‌گویان ۶۹/۵ درصد، هزینه در طول یک ماه خود را کمتر از یک میلیون، ۱۹/۵ درصد یک تا دو میلیون و تنها سه درصد هزینه ماهیانه خود

را بالای چهار میلیون اعلام نمودند. حداقل میزان هزینه افراد پاسخ‌گو ۱۰۰۰۰۰ هزار تومان و حداکثر هزینه ۹۰۰۰۰۰۰۰ میلیون تومان می‌باشد. همچنین ۵۲ درصد از افراد پاسخ‌گو که بیشترین تعداد نیز می‌باشد، تحصیلات لیسانس دارند. حداقل سواد افراد پاسخ‌گو ۸ کلاس و حداکثر سواد ۲۲ کلاس بوده است. بیشتر پاسخ‌گویان یعنی ۱۷۵ نفر و معادل ۴۳/۸ درصد، میزان سواد والدین خود را در سطح دیپلم اعلام نمودند. ۷۲/۸ درصد از پاسخ‌گویان میزان سرمایه فرهنگی ذهنی خود را در حد زیاد اعلام نمودند. ۲۲/۲ درصد از پاسخ‌گویان میزان سرمایه فرهنگی عینی خود را در حد زیاد اعلام نمودند همچنین ۵۳/۲ درصد از آنان میزان این بعد از سرمایه را در حد متوسطی اعلام نمودند. ۴۴/۵ درصد از پاسخ‌گویان میزان سرمایه فرهنگی نهادی خود را در حد کم و ۴۴ درصد از آنان میزان این بعد از سرمایه را در حد متوسطی اعلام نمودند. ۵۴/۸ درصد از پاسخ‌گویان میزان مدارای اجتماعی (رفتاری) خود را در حد متوسط اعلام کردند. ۴۵ درصد از پاسخ‌گویان میزان مدارای جنسی خود را در حد کم، ۷۱/۵ درصد میزان مدارا در مورد پوشش را در حد متوسط و همچنین ۵۱ درصد میزان مدارا درباره مجرمان را در حد متوسطی اعلام نمودند.

۲. تبیین یافته‌ها

بعد از آماده‌سازی اطلاعات روابط بین متغیرهای وابسته و مستقل از طریق دو نرم‌افزار اسپاس و آموس بررسی شد. فرضیات تحقیق از طریق آماره‌های مقایسه میانگین‌ها (آزمون T) و پیرسون مورد آزمون قرار گرفت. که نتایج آن در دو جدول شماره ۴ و ۵ آمده است.

جدول ۴. آزمون تفاوت میانگین‌های مدارای اجتماعی (رفتاری) بر حسب جنسیت و وضعیت تاهل

سطح معناداری	میزان T	میانگین مدارای اجتماعی	فراوانی	متغیرها	
				جنسیت	وضعیت تاهل
۰/۷۵۶	۰/۳۱۱	۳۸/۶۰	۲۰۰	زن	جنسیت
		۳۸/۳۳	۲۰۰	مرد	
۰/۰۰۰	۵/۴۷	۴۰/۶۴	۲۱۰	مجرد	وضعیت تاهل
		۳۰/۰۵	۱۹۰	متاهل	

براساس اطلاعات جدول شماره ۴ بین میانگین مدارای اجتماعی (رفتاری) بر حسب جنسیت، بین زنان و مردان تحقیق حاضر به لحاظ مدارای اجتماعی و ابعاد آن تفاوت معناداری وجود ندارد (سطح معناداری ۰/۷۵۶) و همچنین میانگین مدارای اجتماعی بین افراد مجرد بیشتر از افراد متاهل می‌باشد و چون سطح معناداری ۰/۰۰۰ کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد؛ بنابراین، این تفاوت معنادار بوده و قابلیت تعمیم به کل جامعه آماری ما را دارد.

جدول ۵. آزمون همبستگی بین متغیرهای مستقل و مدارای اجتماعی

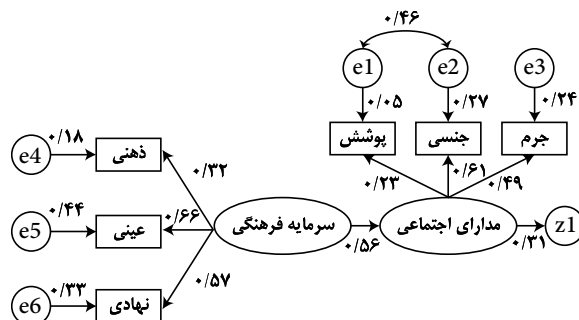
متغیر	مدارا و ابعاد آن	میزان همبستگی	سطح معناداری
سن	مدارای کل	-۰/۱۴	۰/۰۰
	جنسی	-۰/۱۱	۰/۰۲
	پوشش	-۰/۲۳	۰/۰۰
	جرم	۰/۰۰	۰/۹۶
درآمد	مدارای کل	۰/۱۵	۰/۰۰
	جنسی	۰/۱۸	۰/۰۰
	پوشش	-۰/۰۳	۰/۴۵
	جرم	۰/۱۵	۰/۰۰
سواد فرد	مدارای کل	۰/۰۷	۰/۱۹
	جنسی	۰/۰۲	۰/۷۷
	پوشش	-۰/۰۲	۰/۷۹
	جرم	۰/۱۳	۰/۰۱
سواد والدین	مدارای کل	۰/۳۳	۰/۰۰
	جنسی	۰/۳۶	۰/۰۰
	پوشش	۰/۲۵	۰/۰۰
	جرم	۰/۱۲	۰/۰۲
سرمایه فرهنگی ذهنی	مدارای کل	۰/۱۲	۰/۰۱
	جنسی	۰/۱۲	۰/۰۱
	پوشش	۰/۰۳	۰/۷۸
	جرم	۰/۱۲	۰/۰۱
سرمایه فرهنگی عینی	مدارای کل	۰/۲۷	۰/۰۰
	جنسی	۰/۲۵	۰/۰۰
	پوشش	۰/۲۰	۰/۰۰
	جرم	۰/۱۴	۰/۰۰
سرمایه فرهنگی نهادی	مدارای کل	۰/۲۰	۰/۰۰
	جنسی	۰/۱۳	۰/۰۱
	پوشش	۰/۰۳	۰/۶۵
	جرم	۰/۲۵	۰/۰۰

جدول شماره ۵ همبستگی بین متغیرهای مستقل و ابعاد مدارای اجتماعی (رفتاری) را نشان می‌دهد. بر اساس اطلاعات جدول بین سن و مدارای رفتاری کل رابطه معنی‌داری وجود دارد. هرچند جهت رابطه نشان دهنده این است که با افزایش سن ارتباطات اجتماعی از منظر مدارای رفتاری کاهش می‌یابد. در عین حال رابطه سن با بعد جرم معنی‌دار نمی‌باشد. همچنین رابطه درآمد با مدار معنی‌دار و جهت مثبت می‌باشد. یعنی با افزایش درآمد جوانان مداری بیشتری در روابط اجتماعی از خود بروز می‌دهند. هرچند در رابطه با پوشش این رابطه معنی‌دار نمی‌باشد. همچنین رابطه سواد با مدار تنها در رابطه با جرم معنی‌دار می‌باشد. البته در رابطه با سواد والدین این رابطه معنی‌دار و مثبت می‌باشد. در واقع هرچه سواد والدین بیشتر باشد افراد در روابط اجتماعی خود با دیگران رفتار تساهل‌آمیزتری از خود نشان می‌دهند. رابطه هر سه بعد سرمایه فرهنگی (ذهنی، عینی و نهادی) با مدارای رفتاری معنی‌دار و مثبت می‌باشد. در واقع این بیانگر آن است که هرچه سرمایه فرهنگی در جامعه افزایش یابد، افراد در ارتباط با دیگران رفتار تساهل‌آمیز از خود نشان می‌دهند. البته رابطه سرمایه ذهنی و نهادی با پوشش معنی‌دار نمی‌باشد.

آزمون مدل ساختاری

همان‌گونه که آمد در این تحقیق برای آزمون مدل نظری تحقیق از نرم‌افزار آموس استفاده شده است. این نرم‌افزار، یکی از نرم‌افزارهای معادله ساختاری مطرح می‌باشد. مدل‌سازی معادله ساختاری روشی برای آزمون مدل‌های نظری است. بر این اساس برای کاربرد این تکنیک نیاز است تا محقق مدل نظری پیش‌فرض داشته باشد. مدل‌یابی معادله ساختاری یک تکنیک تحلیل چند متغیری بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری و به بیان دقیق‌تر بسط مدل خطی کلی است که به پژوهشگران امکان می‌دهد مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به گونه‌ای همزمان مورد آزمون قرار دهد (هومن، ۱۳۹۰: ۱۱). مدل‌سازی معادله ساختاری ترکیبی از تکنیک تحلیل عاملی و تحلیل مسیر ارائه می‌دهد. تحلیل عاملی خود به دو دسته تأییدی و اکتشافی تقسیم می‌شود. نرم‌افزارهای معادله ساختاری از نوع تحلیل عامل تأییدی را مورد آزمون قرار می‌دهند. تحلیل عامل تأییدی را می‌توان به دو دسته مرتبه اول و دوم تقسیم کرد. در تحلیل عامل مرتبه دوم، سازه‌های مرتبه اول خود تحت تأثیر یک سازه‌ای از مرتبه بالاتر قرار می‌گیرد. در این تحقیق با استفاده از نرم‌افزار آموس مدلی ساختاری بر اساس مدل نظری ارائه شده است

و از این طریق تلاش شده است تا میزان برازش مدل نظری در مقابل داده‌های نمونه‌ای سنجیده شود. در حقیقت محقق از این طریق تلاش دارد تا مدل نظری تحقیق را در جامعه مورد مطالعه بررسی نماید.

Degrees of freedom= 7 Chi- square= 16/20 sig= 06/0 RMSEA=06/0

مدل ۲. مدل تجربی ساختاری روابط بین سرمایه فرهنگی و مدارای اجتماعی

مدل ۲ بیانگر مدل تجربی تحقیق است. این مدل ساختاری تأثیر مستقیم مؤلفه اصلی تحقیق یعنی سرمایه فرهنگی را بر متغیر مدارای اجتماعی نشان می‌دهد. بر اساس اطلاعات نمودار سرمایه فرهنگی تأثیر مستقیم (Beta: 0/56) را بر مدارای اجتماعی (رفتاری) فرد دارد. به عبارت روشن‌تر، تغییر یک انحراف استاندارد در سرمایه فرهنگی، باعث تغییر ۰/۵۶ انحراف استاندارد در متغیر مدارای رفتاری می‌گردد. همچنین متغیر سرمایه فرهنگی توانسته ۳۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تحلیل کنند. این امر بیانگر این است که سرمایه فرهنگی به همراه هر یک از ابعاد خود در مجموع ۳۱ درصد از تغییرات مربوط به مدارای اجتماعی (رفتاری) را در میان پاسخگویان تبیین و پیش‌بینی می‌نمایند.

جدول ۶. آماره‌های برازش رابطه مدل ساختاری مدارای اجتماعی (رفتاری)

X ² / df	TLI	CFI	IFI	Nfi
۲/۸۴	۰/۹۳	۰/۹۸	۰/۹۲	۰/۹۷

آماره‌های برازش در معادله ساختاری نشان می‌دهند که آیا مدل نظری با داده‌های نمونه‌ای تناسب دارد یا خیر. همان‌گونه که در جدول شماره ۶ آمده است آماره کای اسکوئر معنی‌دار نمی‌باشد که این بیانگر برازش مدل تجربی در بالاست. بدین معنا که تمایز آن‌چنانی بین داده‌های نمونه‌ای و داده‌های تولید شده توسط مدل تحلیلی وجود ندارد. همچنین نتایج آماره

ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد $RMSEA = 0/06$ در محدوده قابل قبول قرار دارد. همچنین همه آماره‌های برازش تطبیقی و مقتصد همان‌گونه که در جدول شماره ۶ آمده است در محدوده قابل قبول قرار دارند. کلاً این آماره‌ها نشان می‌دهند که مدل نظری ما توسط داده‌های نمونه‌ای مورد حمایت قرار گرفته است.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که از دیدگاه بوردیو استنتاج می‌شود، میان منش‌ها و سرمایه فرهنگی ارتباط نزدیکی وجود دارد. این مهم نه تنها دارای پشتوانه نظری می‌باشد، بلکه یافته‌های ناشی از مطالعات تجربی (ملر^۱ و همکاران ۲۰۰۱، هالپرن ۲۰۰۳، ثریا سینتانگ و همکاران ۲۰۱۳، مقتدایی ۱۳۸۹، جهانگیری، افراسیابی ۱۳۹۰) به‌طور مستقیم و غیرمستقیم نیز مؤید این امر می‌باشد. منش به‌عنوان نظامی از طبایع که بیشتر جنبه ذهنی دارند مجموعه‌ای از خلق و خواهی‌های فراهم آمده در فرد است که در میادین و شرایط مختلف و متناسب با آن، در رفتار فرد ظاهر می‌شود. میدان‌ها فضای بازی کنشگران هستند. کنشگرانی که با پذیرش قواعد بازی تحت تأثیر نیروی آن عمل می‌کنند. موقعیت کنشگران در میدان وابسته به سرمایه آنهاست. پدیده‌های اجتماعی اموری مطلق و تام نمی‌باشند. منش‌ها نیز به‌عنوان مقوله‌های اجتماعی از این قضیه مستثنی نمی‌باشند و بنابراین اموری نسبی‌اند. به عبارت دیگر منش‌ها بر حسب میدان‌ها و زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی مختلف؛ تغییر می‌پذیرند.

در خصوص فرضیه اصلی مبنی بر اینکه «سرمایه فرهنگی بر مدارای اجتماعی (رفتاری) و ابعاد آن تأثیر معناداری دارد» مطابق با اعداد موجود در مدل تحقیق؛ فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. علامت مثبت Beta نیز نشان دهنده تأثیر مثبت و مستقیم سرمایه فرهنگی بر مدارای اجتماعی (رفتاری) می‌باشد. بنابراین، نتایج این بخش با برخی از تحقیقات پیشین از جمله (علیزاده، ۱۳۸۷؛ نجف‌آبادی، ۱۳۸۷؛ ادیبی سده و همکاران، ۱۳۹۱؛ بهشتی و رستگار، ۱۳۹۱) که در آنها سرمایه فرهنگی بر مدارای افراد اثرگذار بوده است؛ همسو می‌باشد. همان‌گونه که از دیدگاه بوردیو بر می‌آید، منش‌ها و عادت‌واره‌ها بر حسب میدان‌های اجتماعی تغییرپذیر است. سرمایه فرهنگی به‌عنوان یک مفهوم جامعه‌شناختی که نخستین بار توسط بوردیو مطرح شده در

1. Meller

نظریه وی اهمیت ویژه‌ای دارد. چراکه سرمایه فرهنگی یک فرد نه تنها قدرت شناخت و قابلیت استفاده از کالاهای فرهنگی را دربرمی‌گیرد، بلکه بازنمایی جمع نیروهای غیراقتصادی مثل زمینه خانوادگی، طبقه اجتماعی، سرمایه‌گذاری‌های گوناگون و تعهدات در مورد آموزش و منابع مختلف است که بر موفقیت فرد تأثیر می‌گذارد.

بورديو از فضاها و میدان‌ها و عرصه‌های مختلفی مانند عرصه زیبایی، حقوقی، سیاسی، فرهنگی و مذهبی نام می‌برد. از نظر بورديو، جایگاه افراد و گروه‌ها در فضای اجتماعی به وسیله میزان سرمایه فرهنگی و اقتصادی آنها و ترکیب این دو سرمایه و مدت زمان تصاحب آنها مشخص می‌شود. از نظر وی در جوامع جدید، سرمایه فرهنگی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های احترام و قدرت و ثروت طبقات ممتاز است. اقتدار طبقه جدید بر سرمایه جدید، یعنی سرمایه فرهنگی، متکی است. در این تحقیق نیز مدارای رفتاری به‌مثابه نوعی عادت‌واره بر حسب سرمایه فرهنگی متفاوت می‌باشد و این نوع از سرمایه جزء یکی از مهم‌ترین عوامل و فاکتورهایی است که با مدارا رابطه قوی دارد. به عبارت دیگر سرمایه فرهنگی بر عادت‌واره و منش افراد یعنی میزان مدارا رفتاری آنها تأثیرگذار می‌باشد. ضروری است تا تحقیقات آینده به شناخت زمینه‌ها و بسترهای اجتماعی مختلف بر منش‌هایی همچون مدارای رفتاری بپردازند.

منابع و مأخذ

- ادیبی سده، مهدی؛ یاسر رستگار و سیدصمد بهشتی (۱۳۹۱). تبیین جامعه‌شناختی مدارای اجتماعی و ابعاد آن بین اقوام ایرانی. **فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی**، سال ۱۳، شماره ۵۰: ۳۵۳-۳۷۵.
- بی، ارل (۱۳۸۶). **روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی (نظری - عملی)**. ترجمه رضا فاضل. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- بهشتی، سیدصمد و یاسر رستگار (۱۳۹۱). تبیین جامعه‌شناختی مدارای اجتماعی و ابعاد آن بین اقوام ایرانی. **فصلنامه مسائل اجتماعی ایران**، سال چهارم، شماره ۵: ۷-۲۳.
- بهمن‌پور، ثریا (۱۳۷۸). **رابطه نشانگان فرهنگی بر بردباری اجتماعی**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، رشته پژوهشگری علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه شهید بهشتی.
- جهانگیری، جهانگیر و حسین افراسیابی (۱۳۹۰). مطالعه خانواده‌های شهر شیراز در زمینه عوامل و پیامدهای مدارا. **فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی**، سال ۲۲، شماره ۳: ۱۳۵-۱۷۵.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۳). **لغت‌نامه دهخدا** (زیر نظر دکتر محمدعین و دکتر سیدجعفر شهیدی). مجموعه چهارده جلدی؛ (چاپ اول از دوره جدید). تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- سادا ژاندرون، ژولی (۱۳۷۸). **تساهل (در تاریخ اندیشه غرب)**. ترجمه عباس باقری. تهران: نشر نی.
- سراج‌زاده، حسین؛ سارا شریعتی مزینانی و سیروس صابر (۱۳۸۳). بررسی رابطه میزان دینداری و انواع آن با مدارای اجتماعی. **فصلنامه علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد**: ۱۰۹-۱۴۹.
- سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال (۱۳۹۰).
- شارع‌پور، محمود؛ تقی‌آزاد ارمکی و علی‌عسگری (۱۳۸۸). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با مدارا بین دانشجویان دانشکده‌های علوم اجتماعی دانشگاه‌های تهران و علامه طباطبایی. **فصلنامه جامعه‌شناسی ایران**، دوره ۱۰، شماره ۱: ۶۴-۹۸.
- شریفی، سمیرا (۱۳۹۲). **بررسی سنجش میزان مدارای اجتماعی بین شهروندان ۱۸ تا ۷۰ سال ساکن شهر تهران**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء (س).
- علیزاده، محمدجواد (۱۳۸۷). **مطالعه مدارای اجتماعی و رابطه آن با سرمایه فرهنگی بین افراد ۵۰-۱۵ ساله شهر همدان**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه بوعلی سینا همدان.
- غرانی، بنفشه؛ محمدکاظم عاطف وحید؛ محمود دژکام و همکاران (۱۳۸۴). راهبردهای مدارای نوجوانان تهرانی در وضعیت‌های مختلف هویتی. **فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی**، سال ۵، شماره ۱۹: ۱۲۵-۱۳۹.
- فکوهی، ناصر (۱۳۸۱). **تاریخ و اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی**. تهران: نشر نی.

- مقتدایی، فاطمه (۱۳۸۹). **بررسی و سنجش میزان مدارای اجتماعی و عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر آن (جامعه شهری اهواز)**. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- نادعلی نجف‌آبادی، مریم (۱۳۸۷). **بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی و بردباری اجتماعی (مطالعه موردی شهر نجف‌آباد)**، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه اصفهان.
- کروبی، مهدی (۱۳۸۷). **فرهنگ قومی، سرمایه فرهنگی و صنعت گردشگری. فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی**، سال ۷، شماره ۲۸: ۳۰۹-۳۲۴.
- فاضلی، محمد (۱۳۸۲). **مصرف و سبک زندگی**. قم: صبح صادق.
- بوردیو، پیر (۱۳۸۰). **نظریه کنش**. ترجمه مرتضی مردیها. تهران: نقش و نگار.
- ریتزر، جورج (۱۳۷۷). **نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر**. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: نشرمرکز.
- قاسمی یارمحمد و احسان نامدار جویمی (۱۳۹۳). **بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سرمایه نمادین فرهنگی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه دولتی ایلام)**. **فصلنامه فرهنگ ایلام**، دوره ۱۵، شماره ۴۴ و ۴۵: ۲۱-۷.
- منصورفر، کریم (۱۳۸۵). **روش‌های آماری (چاپ هشتم)**. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- Agius, Emmanuel. Ambrosewicz, Jolanta.(2003). *Towards culture of tolerance and peace*, International Bureau For Children's rights.
- Bourdieu, P.(1986). *The forms of capital*, J. Richardson(Ed) handbook of theory and research for the sociology of education (New York, Greenwood).
- Bourdieu, P.(1989). *Distinction: A social critique of the judgment of taste*. London: Routledge.
- Bourdieu, P.(1996). *The Rule of Art: Genesis & Structure of the Literary Field*, Translated by Susan Emanuel, Polity Press.
- Cigler, Allan, Jaslyn, Mark R. (2002). *The extensiveness of group membership and social capital: The impact on political tolerance attitudes*, Political Research Quarterly, Vol, 55,17-25.
- Dennis, Y.(2007). *Tolerating on faith: Lacke, Williams and the Origins of Political Toleration*, Dissertation, Department of Political Science",Duke University.
- Dijker, Anton. M. Koomen, Willem. (1997). *Stigmatization, Tolerance and Repair: An integrative psychological analysis of responses to deviance*, Cambridge, University Press.
- Halpern, Leah Webb. (2003). *the effect of higher education tolerance: An investigation of political and cultural attitudes of college students*, Academic Forum, 21, 90-130.
- Hazama, Yosushi.(2010). *Determinants of political tolerance: A literature review*, Institute of developing economies, JETRO.
- King, P.(1976). *Toleration*, London, George Allen and Unwin.
- Lyness, D.(2006). *Teaching Your Child Tolerance*". Available at :<<http://www.kidshealth.org/essay/Tolerance.html>>
- Munawar Ismail, Ahmad.(2012). "Aqidah as a Basis of Social Tolerance: The Malaysian Experience", *International Journal of Islamic Thought Vol.1*
- NecciDineen, Jennifer Mary. (2001). *The impact of political participation on political tolerance in America*", Doctoral Dissertations, Department of Sociology, University of Connecticut.
- Parker, John.(2000). *Structuration*, Buckingham, Philadelphia, Open UniversityPress.
- Peterson, S. (2003). *Tolerance*. Available at : <http://www.beyondintrac tabiliti.org/essay/Tolerance.html>.

- Pinto, Louis. (1996). *The Theory of Field & Sociology of Literature: Reflections on the Work of Pierre Bourdieu*, in International Journal of Contemporary Sociology, Vol 32, No 2, 1996, 177 – 186.
- Siisianen, Martti.(2000). *The concept of social capital: Bourdieu vs. Putnam*, Department of social science and philosophy. Paper presented at ISTR Fourth International Conference.
- Sintang, Suraya. Khambali, Khadijah.(2013). *The culture of tolerance in families of new Muslims convert*”, Middle East Journal of Scientific Research, Vol 15, 1665-1675.
- UNESCO .(1995). *Declaration of principles on tolerance*”, General conference of UNESCO at its twenty eight sessions in Paris.
- Volhardt, Johanna. Miggacheva, K. Tropp, L .(2008). *Social cohesion and tolerance for group difference*, Handbook on building culture of peace.

